

ДЕЛИЯН МАРИНОВ ЗАДУШНИЦА

chitanka.info

Отвъд залостените прозорци вятърът виеше свирепо. Сблъсъците на всеки повеи със стените на схлупената къщурка бяха толкова силни, че наредените по високите рафтчета чинии потрепваха.

— Спете — рече им той и започна да люлее бавно креватчето им.

Отвън вятърът продължаваше да стене, сякаш беше яхнат от душите на всички покойници в селото, почетени по-рано днес на Архангеловата задушница.

Момченцата на Първан сякаш бяха задрямали, когато първият гръм разтърси есенното небе. Дечицата заплакаха, а редом със сълзите им, отвън, по чакълестата настилка и калната почва, отчетливо се чу барабаненето на дъжда. Първан преглътна и залюля ридаещите си отрочета по-бързо. В главата му се прескачаха несвързани мисли, а опитите му да си спомни някоя приспивна песничка бяха неуспешни. Това тягостно жужение във въздуха, идващо с дъжда, не му позволяваше да се съсредоточи. Самият въздух вътре в стаята беше натезжал.

Докато галеше главичките на плувналите в пот и сълзи деца, Първан не успя да прецени дали боботенето, което чува в ушите си, е от рязко покаченото от появилия се страх кръвно, или го чува отвън.

Да, страхуваше се. Сам, с децата, в тази мрачна нощ. Наклони се леко над тях и ги прегърна, а те като че ли се успокоиха.

Чу се звук на камбана и Първан рязко се надигна. Не можеше да бъде! Единичен удар. Дъждът продължаваше да барабани. Следващ удар. После други. Камбанките и закачените грънци, висящи от свода в плевнята... Възможно ли бе вятърът да е толкова силен, че да ги заблъска едни в други? При цялото желание на Първан да стане и да излезе, за да види какво се случва, не можеше да се отлепи от стола си. Макар да се залъгваше, че не иска да оставя децата сами, вътрешно знаеше, че наистина се страхува.

Гръмотевиците ехтяха над селото, вятърът свистеше около къщурката, а грънците звънтяха ли звънтяха, удряйки се един в друг. В мелодията им се долавяше нещо злоецо — дали от това, че тракането им бе ту последователно, ту хаотично, или защото звънът им сякаш идваше отвсякъде...

Мъжът се сви на стола, вдигна крака и прегърна колене, заровил глава в скута си. Жуженето се усилваше, вибрациите нагнетяваха въздуха, а пламъчето на свещта потрепваше.

Разгневени бяха духовете днес. Селото беше старо. Много мъка бе видяло. Много мъка тепърва щеше да види.

На Първан му се зави свят. Боботецният звук се усили дотолкова, че дъждът вече не се чуваше. Единственото, което достигаше до мозъка на младия баща, бяха кънтящите грънци.

Плачът на децата също не се чуваше. Първан обърна поглед към тях. В същия момент свещта изгасна.

Опита се да стане, но не успя.

Вместо това се свлече на пода.

Звънтенето продължаваше.

Много мъка бяха видели мъртвите. Но много повече тъга продължаваха да сътворяват живите...

Когато отвори очи, осъзна, че всичко е било сън. Намираше се легнал на старата кушетка, а в стаята стояха синовете му. Малкият — Добри — беше приседнал до скованото му тяло, а по-големият — Райчин — се беше подпрял на гардероба, до вратата на стаята. Пердетата бяха вдигнати, така че слънчевата светлина да струи през леко отворения прозорец, от който влизаше също и ароматът на дъждовната есен.

„Не просто сън... а спомен. От далечното и забравено минало“ — помисли си бай Първан, все така гледайки обичните си синове — единствения начин, по който вече можеше да им се радва.

— Татко се събуди — обади се Добри и извърна глава към брат си.

— Виждам... — отвърна другият мъж и се почеса по наболата брада.

— Ей, тате... — поде по-малкият от синовете, хващайки ръката на лежащия до него мъж, но не намери сили да продължи.

Вместо това започна да милва стареца по челото, отмествайки слепените от пот рехави коси. Тримата постояха няколко минути така, в пълна тишина, нарушавана единствено от хриповете на едва дишания шестдесет и три годишен мъж. Изведнъж Райчин сбърчи

нос, покривайки лицето си с опакото на ръката. В стаята се разнесе миризмата на прясна урина. Добри хвърли поглед към разширяващото се мокро петно на дюшека под баща му и въздъхна. Сетне се обърна към брат си:

— Помогни ми да го заведем до тоалетна.

— Какъв е смисълът, той така или иначе вече се напика — отвърна му с леко груб тон Райчин.

— Добре, дай поне да го изкъпем. Да сменим завивките и...

— Какъв е смисълът, при условие че пак ще направи всичко на леш?

Добри прехапа устни. Брат му се приближи и сложи ръка на рамото му.

— Знам какво ще кажеш — че съм безсърдечен, но след два инсульта...

— Спри, моля те — промълви Добри. Сините очи на младия мъж се насълзиха.

Беше високо и яко момче, навлизащо в христовата възраст, но сега изглеждаше стар като бащата, чието страдание оплакваше. Фигурата му беше превита като на просяк, молец за парченце надежда. Уви, такава едва ли щеше да има.

— Фелдшерът трябва да пристигне скоро — рече Райчин. — Сега искам да ме последваш в другата стая.

По-ниският и мършав брат, който по ирония на съдбата бе по-възрастният, се отдръпна и насочи към изхода на стаята.

— Ще се върнем, татко. Чичо Стамен също трябва да дойде. Ще ти предпише нещо и ще се оправиш.

Добри надигна исполинската си фигура от леглото и се доближи до прозореца, дърпайки завесите. Отвън въздухът миришеше на дъжд. Преди да излезе от стаята, се обърна към баща си. Макар той да не можеше да помръдне парализираното си тяло, слъзните му жлези работеха. А младият мъж, обладан от безсилието, не можеше да гледа повече.

Всекидневната в старата селска къщурка беше обърната нагоре с краката. Дървените столове и масата бяха съборени. Двете койки — преобърнати, а лавиците и разнебитеният гардероб — буквално

изтърбушени. Навсякъде имаше разхвърляни дрехи и разпилени вещи, повечето от които — счупени. Влизайки в стаята, Добри стъпи върху нещо стъклено, което изпука под тежестта на крака му. Мъжът отмести ходилото си, отправяйки безмълвна благодарност към Бог, че не се е порязал, и погледна към пода. Беше стъпил върху огромната им семейна снимка. Исполинът се наведе и повдигна рамкирания фотос. На него бяха те — той, брат му, баща му и майка му. Преди три години. Точно няколко месеца преди тя да загине, а татко му да се поболее. Тъкмо когато семейството им беше във възход, с толкова декари обработена земя, с толкова ясли, пълни с животни, строяща се мандра... Красивата Женья, която, макар и петдесет и девет годишна, все още бе запазила млад дух, просто си отиде от света на живите, повличайки душите им заедно със себе си.

Добри стисна юмрук. Оттогава насам всичко се беше срутило. Баща им беше претърпял първи инсулт, заради който се беше парализирал частично, а те — разглезените му деца — не успяха да се справят с повереното им голямо стопанство. И ето как малкият им свят беше започнал да се разпада. Спестените пари се топяха, къде по лечение, къде по все още безгрижния живот, който младите водеха. Годишите минаха неусетно. И ето как бяха останали само с малката къщурка и без пукната пара. За капак — баща им беше претърпял и втори удар.

Добри погледна към по-големия си брат и бъркотията, която той беше сътворил. Слабият мъж, надвесен над един дървен скрин, изхвърляше отвътре всички стари дрехи на покойната им майка.

— Не мислиш ли, че прибързваме? — попита по-малкият брат. — Та татко още не е починал, а ти дириш родовото наследство.

— Не мога да го чакам да пукне — отсече Райчин. — Той може да си стои и да се напикава в онова мизерно легло с години. А на нас ни трябва завещаните от прадыдо пари, за да си стъпим на краката. Забрави ли, че ще ги получим едва когато той се спомине?

По-малкият брат понечи да каже нещо, но се спря, видял, че другият се изправя от скрина с малко, заключено с катинарче ковчеже в ръцете си.

Райчин вдигна единия от съборените столове, остави предмета върху него и излезе от стаята, без да продума. Добри се приближи,

огледа и опипа малкото сандъче. Дървеният материал определено беше дъб. По повърхността му се виждаха различни орнаменти.

Вратата зад него се хлопна и той се обърна. С ужас видя, че брат му носи една от брадвите.

— Отдръпни се, Добри — бяха единствените му думи. Младият мъж се помести. Един замах на сечивото беше достатъчен, за да разреже надве малкия предмет. Сетне Райчин се приближи и отдели двете половини. Единственото, което намери вътре, бе навит на руло лист хартия.

По-големият брат се зачете веднага, и колкото повече приближаваше до края, толкова повече лицето му греиваше.

— Виж, братко. Прочети. Всичките ни кахъри ще се решат. Какви глупци сме! Колко близко е било до нас само...

Добри се приближи до брат си, чиито очи искряха, и на свой ред започна да чете малкия свитък.

— Виждаш ли? — рече Райчин. — Е, време е да копаем. Ще дойдеш ли?

Без да дочака отговор, излезе от помещението. Добри тръгна подире му. Не можеше да повярва. Дали написаното беше истина?

Много скоро щяха да разберат.

Макар до обед слънцето плахо да се беше подавало в небето, след като мина дванадесет часа, облаците, тикани от северняка, бързо успяха да го впримчат в хватката си. Не след дълго започна да вали. На Архангелова задушница винаги валеше и днешният ден не направи изключение.

Всички се бяха прибрали по къщите си, дори животните се бяха изпокрили в кошарите и бърлогите си. Единствените луди, стоящи под дъжда, бяха двете чеда на Първан Алтъна. Двамата, хванали по една лопата, копаеха ли копаеха в задния двор на къщата, близо до кладенеца. Работата им обаче не беше мълчалива и тягостна, а напротив — докато дълбаеха в мократа пръст, двамата разговаряха оживено, а върху самия кладенец бяха поставили бутилка и две малки юзчета.

— А! Райчине, май ударих нещо твърдо! — възкликна Добри.

Бяха минали повече от четири часа, през които ту копаеха, ту спираха за почивка. Около тях се търкаляха две празни бутилки от домашната им сливовица.

— Ей! Сговорна дружина... нали знаеш?! — смигна му Райчин и се озърна към бутилките. Приклепна и се протегна към мястото в изкопа, където лопатата беше ударила на твърдо. Започна да маха пръстта е ръце. Брат му се доближи до него:

— Хубава работа свършихме! Знаеш ли, беше прав да счупиш ковчето и да извадим свитъка, на който е описано къде е закопано златото на рода ни. Така можем да го използваме, за да излекуваме татко.

Райчин се обърна рязко, осъзнал думите на брат си. В същия момент силният пестник на по-едрия мъж срещна лицето му. Слабата му фигура залитна назад, а в носа му избухна свирепа болка. Изпитото количество ракия обаче бе повишило адреналина. Брат му пристъпи срещу него, заголвайки ръкави.

— Няма да ти позволя да сложиш ръка на имането!

— Нито пък аз! — изсъска Райчин и бръкна в пояса си, откъдето извади дълъг нож.

Тръгнал вече към него, Добри понечи да забави крачка, но гумените му галоши се хлъзнаха на повърхността на закопания сандък и той загуби равновесие. Времето беше достатъчно за брат му, който се нахвърли връз него, опитвайки се да го прободее с ножа. Острието наистина успя да се впиет, но не в гърдите на Добри, където брат му се целеше, а в дясната ръка. Без да се бави, брат му го хвана за гушата с лявата и използвайки силата на тялото си, успя да го свали от себе си и да го обърне на калната земя. Сега Добри беше отгоре, но почти не можеше да движи дясната си ръка — явно острието беше срязало сухожилие. Свирепата болка го изгаряше, но повече от всичко искаше да види брат си мъртъв. Само така щеше да задържи сандъка. Лявата ръка на исполина обаче не беше толкова силна, а брат му беше по-жилав.

Райчин се опитваше всячески да се отърве от желязната хватка на застаналия над него мъж. Дребният брат се гърчеше и риташе, но без особен успех. И тъкмо когато бе започнал да се задушава, съзря малка възможност. Дланта на Райчин се стрелна към забития в ръката на брат му нож и го изтегли, след което повторно се опита да го мушне,

този път в шията. Добри се отдръпна и претърколи настрани, после се надигна мълниеносно, този път грабвайки лопатата.

Брат му последва примера и грабна своята.

Сетне и двамата започнаха да се обикалят и дебнат, а помежду им стоеше все още ненапълно изровеният сандък.

В небето удари гръм, вятърът започна да се усилва все повече и повече.

Добри нападна пръв, замахвайки към лицето на брат си. Райчин обаче се наведе и скочи рязко напред, порязвайки сериозно атакуващия го в корема. Високият брат изрева и замахна още веднъж, лопатата удари главата на Райчин и той падна на земята. Добри се хвана за полуразпорения корем, откъдето обилно течеше кръв. Дясната му ръка беше напълно безчувствена. Райчин все още лежеше проснат върху калната почва. Брат му се наведе. Вдясно имаше камък. Грабна го и го стовари с все сила в лицето на замаяния си брат. Удар след удар, след удар. После се строполи на земята, изнемощял от дългата схватка.

Дъждът се усилваше, а небето не спираше да реве и да святка. То бе единственият зрител на жестокия бой между двамата братя...

Зейналата след силен трясък входна врата го накара да отвори очи. В стаята беше тъмно като в рог. Той се надигна и по спомен успя да намери свещника и да го запали.

„Сигурно е вятърът“ — помисли си.

Шумът от удрящите се грънци и стомни продължаваше да изпълва целия двор. Повеят беше толкова силен, че явно бе отворил и външния вратник. Той погали челата на децицата, които, незнайно как, бяха потънали в блажен сън, и излезе от стаята, понесъл свещника.

Съзря непознатия почти веднага — закачулена едра фигура, облечена в тъмен и мокър плащ. Седеше кротко на стола пред масата и единственото, което се виждаше от лицето, беше гъстата кафява брада.

— Кой си ти и какво дириш в този късен час в дома ми? — попита.

Странникът бръкна в някакъв вътрешен джоб на плаща, извади малко ковчеже и го постави на масата.

— Не разбирам? Какво искаш от мен?

По лицето на непознатия сякаш заигра усмивка. Събрал смелост, Първан се приближи и седна срещу неканения гостенин.

— В това сандъче има карта, която води до закопаното злато на рода ти. Прибери го, нека децата ти го отворят след смъртта ти.

Първан огледа сандъчето с неприкрит ужас. На капачето му имаше малко катинарче. Тук-там се виждаха непознати орнаменти.

— Това да не е някаква шега? Или капан? Никога не съм чувал за подобно закопано богатство.

Пръстите на облечената в кожвена ръкавица ръка на странника потропваха спокойно по дъбовата маса.

— Твоят дядо, бай Атанас, отнесе тайната в гроба, но преди това я беше поверил на моя дядо, с когото бяха отколешни другари. Казал му е — ще ми се родят двама правнука — за тях ще е това имане.

— Защо да ти вярвам?

— Сам избираш дали да ми вярваш, или не.

Мъжът се надигна и се запъти към изхода на къщурката. Като излезе, вратата се затръшна след него.

Дълги часове Първан стоя умислен на стола, загледан в малкото сандъче. Отвън вятърът не спираше да вие. Тракането на грънциите се засилваше, а боботенето продължаваше. Младият баща преплете пръсти и затвори очи, после започна тихо да се моли на Бог.

А дали Той щеше да чуе молбите му?

Вратата се отвори с трясък. Именно този трясък извади възрастния мъж от съня му. За момент Първан си помисли, че отново сънува, но после, осъзнавайки, че е неподвижен, с ужас установи, че е буден.

Ужасът му идваше от това, което виждаше срещу себе си — облечения в тъмна роба мъж от сънищата му.

„От спомените ми“ — поправи се Първан.

А колко му се искаше да сънува отново. Защото в другия свят, за разлика от този, той можеше да се движи и да говори. А тук... тук той можеше само да наблюдава.

Дъждът внезапно беше спрял. Тишината бе гробовна. Далеч потискаща от всички други звуци, дори от онези от далечното минало, които го преследваха.

Странникът изглеждаше съвсем както преди, но Първан забеляза, че брадата му е по-голяма, побеляла, мръсна и неподдържана. Непознатият стъпваше бавно, отмерено. И когато се приближи на две крачки от инвалида, реши да разкрие лицето си.

Бавно свали качулката на плаща си. Сърцето на парализирания мъж заби лудо. Един поглед в пъстрозелените очи на старика беше достатъчен. Същите зелени очи го гледаха и изпепеляваха в деня на сватбата му с хубавата Женя. Младият музикант от съседното село, свирещ на тамбура, който я беше залюбил. Същият, от когото Първан я беше отнел, с помощта на зли думи и немалко интриги...

Старецът заобиколи леглото и легна от лявата му страна, намествайки се до болния. Ръката му докосна неподвижната длан на Първан, чието тяло беше започнало да се поти обилно.

— Както ти ме обрече на самота в онзи ден преди тридесет и пет години, така и аз сега те проклинам да останеш сам на този свят, дълго след като дори и мен ме няма.

Сетне старецът пусна дланта на Първан и затвори очи. Парализираният мъж не можеше нито да помръдне, нито да изкрещи. Единственото, което можеше да направи, бе да зърне с периферното си зрение лицето на легналия мъж. По него се четеше само и единствено покой. Абсолютен и жадуван покой.

Поради ужасяващия дъжд, излял се над целия регион, фелдшерът Стамен успя да стигне до схлупената къщурка на бай Първан Алтъна чак на другата сутрин. Заради разкаляния селски път му се беше наложило да заобиколи имота и да влезе през задния двор. Там той с ужас откри изстиналите тела на двамата братя, загинали от взаимно нанесените си рани. Около тях, освен две окървавени лопати и нож, имаше и полуизровен дървен сандък. Когато го отвориха, селяните намериха в него стара, но красива тамбура, която, по спомените на най-възрастните от тях, бе принадлежала на Дако Караибрахимов. Дако бе последният потомък на велик музикантски

род, който, като своя инструмент, се беше изгубил от селото преди повече от тридесет и пет години.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.